

*Cristian CONSTANTIN**

***CÂTEVA INFORMAȚII CU PRIVIRE LA INTERESELE PORTUGALIEI LA
DUNĂREA DE JOS (1919-1940)***

Rezumat: Acest studiu se bazează pe câteva documente păstrate în arhivele diplomatice ale Consulatului Portugaliei din Galați. Problema intereselor portugheze din zona Dunării de Jos a fost tratată insuficient în istoriografia românească. Interesul manifestat de către cercurile politice și economice portugheze pentru comerțul și navigația de la Dunărea de Jos a reprezentat o constantă a relației româno - portugheze în perioada interbelică. Portugalia a vrut să transforme piața românească într-una a debușeurilor sale. Relațiile economice dintre România și Portugalia nu au fost la același nivel ca cele ale membrilor Comisiei Europene a Dunării. Canalul Sulina era încă singura cale de acces la și de la Dunăre a navelor comerciale. În această situație, porturile Dunării de Jos au jucat un rol central pentru comerțul exterior. Acest studiu are ca scop sintetizarea multitudinii de relații politice și economice care se constituiau în jurul problemei Dunării maritime, între 1919 și 1940..

Cuvinte cheie: *consulate, Christophe Macry, Galați, Brăila, comerț cu pește, lemn.*

***SOME INFORMATION REGARDING THE INTERESTS OF PORTUGAL AT THE
LOWER DANUBE (1919-1940)***

Abstract: This study is based on some documents preserved in the diplomatic archives of the Consulate of Portugal in Galați. The issue of the Portuguese interests in the area of the Lower Danube has not been sufficiently treated in the Romanian historiography. The interest shown by the Portuguese political and economic circles for the trade and the navigation at the Lower Danube represented a constant element of the Romanian-Portuguese relations. Portugal wanted to turn the Romanian market into a market of its outlets. The economic relations between Romania and Portugal were not at the same level as those between the members of the European Commission of the Danube. The Sulina Channel was still the only way of access to and from the Danube for the commercial ships. Therefore, the ports from the Lower Danube had a major role in the foreign trade. This study aims at synthesizing the multitude

* Cercetător, Brăila (constantin.p.cristian@gmail.com).

of political and economic relationships that were created on the basis of the issue of the maritime Danube, between 1919 and 1940.

Keywords: *consulates, Christophe Macry, Galați, Brăila, fish trade, wood.*

În ultima vreme a devenit o preocupare pentru cercetătorii din România să investigheze relațiile dintre diverse state și Principatele române/ România în epoca apariției ideii, creării și consolidării statului național român. Mare parte dintre aceste studii au în vedere spațiului gurilor Dunării și a principalelor porturi românești după o profundă comă indusă de controlul otoman¹. Pentru exploratorii arhivelor diplomatice completarea studiile deja clasice ale lui Paul Cernovodeanu cu privire la relațiile româno – britanice sau a seriilor de documente diplomatice și comerciale publicate constituie un tărâm demn de cercetat precum o pădure ecuatorială². În domeniul relațiilor româno-portugheze s-au detașat studiile Alinei Stoica, care prezintă pe baza documentelor aflate la București și Lisabona evoluția intereselor lusitane asupra Peninsulei Balcanice³. Principalul pion în jurul căruia

¹ Vezi o listă sumară a cercetărilor românești în domeniul relațiilor diplomatice și economice ale românilor cu alte state în secolele XIX și XX: Paul Cernovodeanu, *Relațiile comerciale româno-engleze în contextul politicii orientale a Marii Britanii (1803-1878)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986; Constantin Ardeleanu, *Evoluția intereselor economice și politice britanice la gurile Dunării (1829-1914)*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2008; Idem, *Gurile Dunării – o problemă europeană. Comerț și navigație la Dunărea de jos în surse contemporane (1829-1853)*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2012; Ștefan Stanciu, *România și Comisia Europeană a Dunării: Diplomatie, suveranitate, cooperare internațională*, Galați, Editura Pax Aura Mundi, 2002; Idem, *Transporturi de mărfuri efectuate de flota elenă pe Dunărea maritimă în perioada 1847-1861*, în „Danubius”, volum nr. XXIII, Galați, 2005; Constantin Bușe, *Comerțul exterior prin Galați sub regim de port-franc (1837-1883)*, București, Editura Academiei Române, 1976; Cornelia Papacostea-Danielopolu, *Le commerce balkanique des ports danubiens et les progrès de la marine marchande française*, în „Revue des Etudes du Sud-Est Européenne”, t. XXIV, nr. 1, 1986, pp. 17-26; Ela Cosma, *Reprezentanțele consulare austriece în Moldova, Muntenia și Serbia (1782-1848)*, Editura Argonaut - Cluj-Napoca, România, Symphologic Publishing – Gatineau, Canada, 2012; Idem, *Consulatele, agențiile consulare și starostiile Austriei din principatul Moldovei (1846-1850)*, în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj”, Cluj-Napoca, 2007, pp. 119-157; Ana-Maria Vele, *Reprezentarea diplomatică a Franței în România (1866-1914)*, în „Anuarul Institutului de Istorie G. Barițiu” din Cluj-Napoca, tom. XLVII, Cluj Napoca, 2008, pp. 143-156.

² Vezi noțiuni despre „capitalism” din epoca premodernă și până în secolul al XX-lea în Fernand Braudel, *Dinamica Capitalismului*, trad. Adriana Gheorghe, București, Editura Corint, 2002.

³ Alina Stoica, *Relații diplomatice româno-portugheze 1919-1933. Martinho de Brederode. Ambasador la București*, Oradea, Editura Universității din Oradea, 2011; Idem, *The image of România and the Romanians, the Portuguese Legation Perspective in Bucharest*, în

gravitează cercetările este Martinho Brederode, însărcinatul cu afaceri externe al Portugaliei în acest spațiu și șef de legăție la București. După Primul Război Mondial se înființează o agenție consulară portugheză la Galați. Păstrarea unui fond documentar în arhivele gălățene, pentru intervalul 1920-1946, ne fac să ne îndreptăm atenția asupra acestui oficiu consular⁴. Se nasc întrebări legitime - Care au fost relațiile și nevoile unui stat de nivel mediu în perioada interbelică, ca Portugalia, la gurile Dunării? Sau ce anume determină un studiu asupra acestei agenții consulare? – iar în continuare vom încerca să oferim răspunsuri în acest sens. Existența unui bogat izvor primar, la care se adaugă interesele economice și de rudenie dintre atașatul diplomatic portughez la Galați și persoane din înalta societate portugheză, constituie încă un atu pentru un asemenea studiu.

În perioada interbelică, Portugalia era la distanță enormă de statutul său de mare imperiu colonial din perioada marilor descoperiri geografice. După revoluția din 1910, Portugalia devenise republică, iar haosul părea să cuprindă statul din Peninsula Iberică, cu toate că resurselor venite din coloniile sale - din Africa, Asia, și din insulele din oceanele: Atlantic, Indian și Pacific - reprezentau o bogăție semnificativă. Deținerea în continuare a resurselor sale din: Mozambic, Angola, Guineea-Bissau, Insula Capului Verde, Sao Tome și Principe, Timorul de Est și Macao nu au putut depăși inconstanța politică și economică din țară, dar și concurența Imperiului Britanic sau al celui francez⁵. Portugalia s-a înscris în lupta pentru interesele economice și politice la gurile Dunării în perioada ocupării funcției de consul al său la Galați de către Christophe Macry⁶.

În timpul primului război mondial producția agricolă a scăzut dramatic în țările beligerante din cauza mobilizării populației pentru război și din lupta purtată pentru coloniile africane și asiatiche. După revenirea la economia tipică perioadei de pace s-a constatat o supraproducție, iar prețurile au scăzut. Reducerea prețurilor s-a aplicat cel mai mult în cazul cerealelor⁷. Comparativ, produsul intern brut/locuitor

Ethno-Confessional Realities in the Romanian Area. Historical Perspectives (XVIII-XX Centuries), Oradea, Editura Universității din Oradea 2011, pp. 157-170; eadem, *Politica internă românească din primii ani de după Primul Război Mondial în viziunea diplomatului portughez Martinho de Brederode*, în „Analele Universității Dimitrie Cantemir”, seria nouă, an IV, nr. 1-2, București, 2013, pp. 93-117.

⁴ Sursa documentară dedicată acestui capitol cuprinde un fond propriu numit *Consulatul Portugaliei la Galați (1920-1946)*. Acesta dispune de 47 de unități arhivistice păstrate la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați [în continuare SJAN GL]. Sunt arhivate discuțiile dintre: consulatul gălățean și centrala Ministerului Afacerilor Externe de la Lisabona, Legația Portugaliei din București, Viceconsulatul Portugaliei din Brăila, Corpul Consular din Galați și diverși agenți economici.

⁵ Portugalia, cu toate eforturilor depuse, a rămas un stat care încă își căuta traiectoria spre revenirea în elita marilor imperii, așa cum a fost în secolele XV-XVII.

⁶ Christophe/ Christopher/ Christofer Macry apare sub mai multe forme în funcție de cel care întocmea actele.

⁷ Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, București, Editura Polirom, 2010, p. 208.

în dolari internaționali Geary-Khamis 1990⁸ arată o superioritate a României în perioada antebelică față de Portugalia. Astfel, în 1913, România avea un produs intern brut/locuitor de 1.741 de dolari față de 1.250 de dolari ai Portugaliei⁹. În 1919, războiul afectase economia României iar principala sa marfă de export, cerealele, luase în anii de război calea Puterilor Centrale, fără ca acestea să plătească despăgubiri pentru intervalul de ocupație (1916-1918). Pentru anul 1919, se constată o revenire a Portugaliei datorată perioadei sale de neutralitate, în comparație cu perioada de participare directă a României la eforturile de război. Portugalia a înregistrat, în anul 1919, un produs intern brut/locuitor de 1.173 de dolari, dar cu mult mai mult, în comparației cu multe dintre statele de nivelul său participante la război¹⁰. La sfârșitul anilor '20, în raport cu România, Portugalia a beneficiat de 1.610 dolari pe cap de locuitor, față de cei 1.152 ai României¹¹. În 1938, situația defavorabilă României a continuat, Portugalia a înregistrat un produs intern brut/locuitor de 1.747 de dolari, comparativ cu cei 1.242 de dolari ai României. Situația din 1938 nu era nici pe departe una demnă de o țară înstărită a Europei, cu toate că exporturile de petrol și cereale, către Germania nazistă îndeosebi, au sporit.

Cea mai mare parte din perioada interbelică, Portugalia s-a aflat sub dictatura de factură fascistă a lui António de Oliveira Salazar. În timp ce, România își păstrase forma de organizare statală, monarhia constituțională. Au existat și sincope, în intervalele 1927-1930 și 1938-1940, prilejuite, în special, de capriciile lui Carol al II-lea. Interesele portugheze la Dunărea de Jos au constat în crearea, aparentă, unei concurențe marilor puteri europene ale epocii interbelice, Marea Britanie, Franța, Italia și, ulterior, Germania nazistă.

Cei doi consuli ai Portugaliei la Galați în perioada interbelică, Jean D. Vlassopoulo și Christopher Macry, au stat în jurul intereselor portughezo-române din portul Galați. Principalele activități ale unui consul, pe lângă cele de eliberare de acte, pașapoarte și respectarea eventualelor prevederi ale convențiilor internaționale și cele prevăzute de către Statutul Corpului Consular din Galați, au constat în implicarea în activitățile economice locale. La astfel de practici s-au pretat și cei doi, cu precădere C. Macry datorită relațiilor de familie.

Datele despre Jean D. Vlassopoulo sunt relative și au în prim-planul lor activitatea sa diplomatică, relațiile sale contractuale și ierarhice cu Ministerul Afacerilor Externe al Portugaliei, Legația Portugaliei din București, consulatul din Brăila și supușii portughezi din teritoriul arondat biroului său. Oficiile consulare portugheze din spațiul Balcanilor, în perioada interbelică, apar la solicitările și sub

⁸ Moneda etalon artificială impusă de Geary-Khamis în anul 1990, cunoscută și ca dolar internațional.

⁹ B. Murgescu, *op. cit.*, p. 211.

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ *Ibidem.*

stricta observație a diplomatului portughez Martinho Brederode¹². În cadrul contextului de instabilitate politică și economică de după prima conflagrație mondială, Portugalia a decis deschiderea unei legații consulare în Balcani. După tatonarea terenului la Belgrad și pe fondul divergențelor interne din cadrul Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor, la 10 mai 1919 a luat ființă, la București, Legația Portugaliei, care avea ca circumscripție teritoriile: României, Greciei și Iugoslaviei¹³. Politica diplomatică portugheză constituită de Brederode în Balcani reprezenta, în principal, dorința lusitanilor de a găsi piețe de desfacere a debușeurile existente în Portugalia. Personalitatea lui Brederode nu a fost nici pe departe pe placul multor români. Mateiu Caragiale îl considera ca fiind un „fanfaron” cu relații sus puse în țara sa¹⁴.

Problemele agricole ale Portugaliei au făcut ca această țară să-și îndrepte atenția către România. Schimbul de corespondență dintre atașaii diplomatici ai Portugaliei în România, de la Galați, și mediul economic portughez privesc solicitarea de informații privind nivelul taxelor de export ale României și realizarea rapidă, de către aceștia, a unor legături cu posibili exportatori. Portughezii au considerat că efortul financiar era de a aduce vase deșarte la Galați era mare așa că

¹² Martinho Brederode a fost un important diplomat portughez care în perioada interbelică s-a ocupat de relațiile Portugaliei cu spațiul politic din Balcani. A fost ministru plenipotențiar al Portugaliei la Belgrad și Atena, ulterior la București. Prin corespondența sa cu diverși lideri politici, din spațiul amintit, se creionează relațiile economico-diplomatice dintre Portugalia și Iugoslavia, Grecia, România etc. Vezi o lucrare destinată acestuia semnată de Alina Stoica, *Relații diplomatice româno-portugheze 1919-1933. Martinho de Brederode. Ambasador la București*, Oradea, Editura Universității din Oradea, 2011.

¹³ Cf. Alina Stoica, în *Ibidem*.

¹⁴ Pentru a înțelege nivelul la care erau în epoca interbelică șefii direcți ai consulilor din Galați, în cazul acestora lui Jean D. Vlassopoulos și Christopher Macry, vă propunem descrierea lui Mateiu Caragiale, din propriul jurnal, la adresa lui Martinho Brederode, ministrul plenipotențiar al Portugaliei pentru zona Balcanilor și inclusiv a gurilor Dunării: „24 ianuarie. Întâlnesc în capul Podului pe Brederode; fanfaronul e în ținută, dar miroase ca o damă ieftină. Mă îmbrățișează afabil, însă îl cunosc bine, e un parșiv. Zice că vrea să combinăm din nou împreună, îl ascult, dar sunt convins: *il me met dans une sale affaire*. Într-adevăr, în câteva minute mă ia părtaș într-o speculare a leului pe piața europeană și îmi vinde pontul cu acțiunile Concordiei, care vor sări *précisément* săptămâna viitoare de la 2225 la cel puțin 2400 lei. Mă asigură de bunăvoința și prietenia lui, ignorând toate încercăturile în care m-a băgat! nu sunt nici zece ani de la scandalul din redacția Universului iscat de evocarea lui Mendonça; m-am răcit cu Stelică pentru o chitanță! Nu meritam asta. Nici eu, nici Vasco da Gama”. Brederode încearcă să reia vechea legătură de prietenie cu Mateiu Caragiale pentru a-l susține cu mărturia sa la combaterea reclamațiile trimise la Lisabona de negustorii portughezi care cer rechemarea violentului lor compatriot înainte de a fi declarat indezirabil de autoritățile române. Brederode a izbutit să-și mențină postul grație fratelui său Fernando, ministru al pescuitului în guvernul portughez. Vezi Ion Iovan, *Index la ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale*, în „România literară”, nr. 1, 12.01.2007 – 18.01.2007, 2007.

trebuiau să aducă produse care ar putea interesa piața gălățeană. În acest sens, în nevoia de a extinde orizontul de export al Portugaliei, firma *Osorio Pereiras & Pacheco Lda.* dorea, în 1924, ca atașatul diplomatic portughez la Galați să intermedieze cu societățile locale o tranzacție cu sardine în saramură¹⁵. Astfel de cereri au venit perioadă în care se făceau solicitări, din partea societăților portugheze, pentru identificarea unor producători de fasole albă necesară pe piața iberică¹⁶. În luna aprilie 1926, „Asociația Comercială și Industrială” din Setubal, Portugalia, solicita ca intervenția atașatului lor diplomatic în chestiunea „Kofler et Zettlin” să numai aibă loc, deoarece conflictul s-a încheiat¹⁷. Nu se cunosc amănuntele primei scrisori ale acestei asociații din Setubal, emise pe 8 aprilie 1926, și cauzele declanșării divergențelor între cei doi agenți economici. Asupra acestei chestiuni nu putem continua detalierea din cauza nepăstrării tuturor documentelor care aveau legătură cu misiunea diplomatică portugheză din Galați. Societatea comercială a lui A. Moraes Nascimento a intervenit, pe parcursul toamnei lui 1926, pentru obținerea de date privind comerțului din Galați. Dar și spre a identifica acele firme care ar dori exportul de cereale în Portugalia prin intermediul societății sale¹⁸. Problema în această chestiune era, fără îndoială, concurența pe care agentul economic portughez ar fi prilejuit-o agențiilor comerciale conduse de către consulii Franței, Angliei, Greciei etc. la Brăila. Cunoscându-se faptul că aceștia controlau societățile de export de cereale din cel mai important port, specializat pe export, de la Dunărea maritimă. În acest sens, între acești agenți economici, dar și prin implicarea consulatului Portugaliei și diplomați, se crea o luptă directă pentru exportul de cereale românești. Deși se cunoaște calitatea relativ mai slabă a produselor românești, datorată retardării sistemului de producție autohton în comparație cu cel apusean, piața românească nu ducea lipsă de oferte concrete.

Cererea societății portugheze a venit într-o perioadă în care producția de cereale românești a crescut. Pentru anul 1925 s-au înregistrat aproximativ 9 milioane de tone de cereale produse în România. Iar în anul 1926, pentru prima dată, se constată o depășire a situației antebelice, 12,1 milioane de tone¹⁹. În acest context, Portugalia, care și ea producea conform statisticilor undeva la o mie de kilograme de grâu la hectar, după război a simțit nevoia unui import pentru asigurarea deficitului. Cu toate acestea, producția Portugaliei era cu mult în creștere față de perioada de dinainte de război, 600 de kilograme la hectar²⁰.

¹⁵ SJAN Galați, fond *Consulatul Portugaliei la Galați*, dosar 5/1921, f. 7.

¹⁶ *Ibidem*, f. 6.

¹⁷ *Idem*, dosar 5/1921, f. 26.

¹⁸ *Ibidem*, f. 31 urm.

¹⁹ Date statistice oferite de către Bogdan Murgescu pe baza lucrării lui Victor Axenciuc, *Evoluția economică a României. Cercetări statistico-istorice 1859-1947*. vol. II *Agricultura*, București, Editura Academiei Române, pp. 516-517, apud. Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, București, Editura Polirom, 2010, p. 226.

²⁰ B. Murgescu, *op. cit.*, p. 228.

În cazul comerțului de conserve de sardine în ulei portugheze la Galați, trebuie precizat că prin portul Galați se exportau importante cantități de pește proaspăt. Accesul localnicilor la acest produs era ușor de realizat, mai ales, în intervalul temporal din primăvară și până la îngheț. În decembrie 1926, Consulatul Portugaliei din Galați a trebuit să intervină pe lângă *Agencia de vămuire și depozitare Jaques Kühnberg* pentru a permite vapoarelor *Derindje* și *Pontos* să-și continue activitatea comercială și să poată descărca marfa în port. În acest sens, consulul Portugaliei a intermediat actele între firma de vămuire și *Banca Română de Credit*²¹.

Atașatii diplomatici ai Portugaliei, din anul 1927, au intervenit pentru a rezolva cererile societății portugheze *J. Froes, Lda.* din Lisabona. Societatea portugheză solicitase consulatului, pe 23 iunie 1927, să pregătească actele necesare și să facă informările necesare către aceștia cu privire la casa comercială a lui Heinrich Freifeld din Oradea. Tranzacția dintre firma portugheză și cea românească a fost intermediată de o societate austriacă și privea comerțul cu rășină neclasificată portugheză destinată firmei din Oradea²². Situații similare au continuat pe perioada verii și a toamnei anului 1927²³. În 5 septembrie 1927, Consulatul Portugaliei, în corespondența cu Bunea, solicita firmei orădene date privind calitatea și cantitatea produselor aflate în aceste butoaie. Dar și dacă acestea sunt intacte. Îi cerea să expertizeze mostre din fiecare butoi, oferindu-i suma de 1.500 de lei pentru cele efectuate²⁴. Între timp, a sosit înștiințarea din Portugalia conform căreia solicitantul acestei operațiuni comerciale, Heinrich Freifeld, a decedat în iulie, iar cel care a preluat afacerile acestuia a fost Alexandre Cordu. Afacerea cu 10 tone de rășină neclasificată a continuat²⁵.

Din 26 octombrie 1927, Christopher Macry a fost numit consul al Portugaliei la Galați. La acea vreme era un fost angajat la *Banca Chrissoveloni* și începe un schimb interesant de corespondența între Consulat și bancă în cauză. Relațiile la nivel înalt ale familiei Macry, înrudite cu personaje influente din politica portugheză, au făcut ca acest Consulat să constituie o sursă importantă de implicare a intereselor străine în activitatea economică a Galaților.

Christofer Macri a fost fiul doctorului Nicolae Macri și al Elenei Climis, căsătoriți în anul 1889²⁶. S-a născut, la fel ca sora sa, Alexandra, la Constantinopol unde tatăl lor a fost medic voluntar. La 16 mai 1919, Christofer Macri a obținut diploma de licență în domeniul științelor fizico-chimice la Universitatea din Geneva. După revenirea sa în România, a efectuat un stagiul timp de jumătate de an

²¹ SJAN GL, fond *Consulatul Portugaliei la Galați*, dosar 5/1921, f. 34.

²² *Ibidem*, f. 51-52.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Idem*, dosar 15/1921, f. 35.

²⁵ „[...] *Le titulaire étant mort voici deux mois [...]*” (traducerea din limba franceză în limba română: [...] Proprietarul a murit acum două luni [...]), în *ibidem*, f. 37.

²⁶ Ion N. Cașu, *Consulatul Portugaliei - Casa Macri*, în „Altă Viață magazin”, an V, nr. 4540, 16-17 octombrie 2004, p. 4.

la *Banca Crissoveloni*. Cariera diplomatică a fost legată de căsătoria surorii sale, în 1921, cu Martinho Nobre De Mello. Cumnatul său a fost un important avocat și om politic portughez, fiind fiul unui fost guvernator al Insulelor Capului Verde. Iar prin ocuparea funcției de prim ministru al justiției în Portugalia, a putut înlesni o carieră diplomatică pentru rudele sale²⁷. Căsătoria lui Christopher Macry, la Galați, cu Carolina Johanna Anneliesel Ost, a constituit un al prilej de înrudire și obținerea unui statut social superior. Înrudirea cu familia Carolinei Johanna a adus stabilitatea economică și sprijinul unei familii influente în mediul economic internațional. Soția sa a fost fiica reprezentantului companiilor engleze *Bessler, Waechter & Co. LTD. Lincoln*, la Galați, administrator delegat al *Uzinelor Metalurgice Unite, Titan, Nădrag, Călan S.A.R*²⁸.

Cristopher Macry a intervenit, în octombrie 1927, pentru societatea de import și export *Sociedade Samaral, Lda.*²⁹, cu sediul pe strada Santa Justa nr. 82 din Lisabona. Din notările expeditorului se deduce că acesta cunoștea date despre numirea și relațiile avute de Macry la Ministerul de Externe al Portugaliei, dar și despre o anumită sumă de bani, 330 dolari, plătită ca impozite. Textul este ambiguu și lăasă să se înțeleagă mult mai multe lucruri. Se poate deduce că solicitarea poate să fie un șantaj sau, mai degrabă, o cerere de susținere din partea respectivei firme pentru Marintinho Nobre de Melo, cumnatul consulului de la Galați.

C. Macry a trimis către Căpitănia Portului Lisabona, pe data de 21 iulie 1927, o listă cu 23 de agenții de navigației și adresele a câtorva dintre ele³⁰. Printre acestea se găseau inevitabil cele care aveau, aproape, monopolul pe sectorul Dunării maritime, aflate sub administrarea indirectă a CED. Acest aspect este cunoscut datorită relațiilor dintre aceste societăți și reprezentanții lor legali, viceconsulii Franței, Angliei sau Italiei la Brăila, subalternii consulilor din Galați, care erau reprezentanții statelor lor la CED. Sunt prezentate aici societățile: *Vuccino & Boscoff, Lloyd Triestino, Watson & Youell, Theodoridi & Co.* etc.³¹, cu mare impact economic și politic internațional. În anul 1928, Consulatul Portugaliei la Galați se ocupă, în special, cu atribuții normale postului. Se întocmesc liste cu posibili armatori din portul Galați interesați să lucreze cu societățile portugheze. Merită amintit cazul companiei *A. Freitas & Gameiro*, pentru care Cristopher Macry a răspuns favorabil acestei cereri³², dar nici celelalte nu au fost omise, răspunzându-se în limita posibilităților³³.

²⁷ Valentin Bodea, *Casa Macri* în „Dunărea de Jos”- seria nouă, an IX, nr. 99, mai 2010, pp. 44-45.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ SJAN GL, fond *Consulatul Portugaliei la Galați*, dosar 5/ 1921, f. 58.

³⁰ *Idem*, dosar 15/ 1921, f. 34.

³¹ Vezi Cristian Constantin, *Rolul consulilor străini din Brăila în comerțul exterior al Dunării de Jos (1919-1928)*, în „Revista Arhivelor”, tom LXXXIX, nr. 1, 2012 [în curs de apariție].

³² SJAN GL, fond *Consulatul Portugaliei la Galați*, dosar 5/1921, f. 62.

³³ Din nefericire nu am putut consulta și arhivele din Portugalia.

România a fost cunoscută ca un producător important de produse petroliere. Din 1926, producția mondială de petrol a depășit-o pe cea de dinainte de război³⁴. Pe fondul unui export al României de aproximativ 2 milioane de tone de petrol, în anul 1927, Portugalia și-a îndreptat atenția către piața românească, pentru completarea necesarului său. *Societatea Anonimă pentru Industria și Comerțului Petroleului Aquila Franco Română* anunța, pe 3 aprilie 1928, faptul că nu poate da curs solicitării din 28 martie, același an, a consulului Portugalia la Galați. Solicitarea consulului a fost legată de vânzarea către societățile portugheze a unor produse petrolifere. Argumentele societăților române au cuprins următoarele idei descurajatoare pentru portughezi: „avem onoarea a vă face cunoscut că din cauza producției restrânse ce avem actualmente, regretăm a nu putea da reprezentanta noastră pentru vânzarea de produse petrolifere”³⁵. Răspunsuri identice au fost date portughezilor pe 5 aprilie 1928 și de către firma *Petrol Block*³⁶. Consulatul Portugaliai, prin consulul C. Macry, a întocmit, în august 1928, pentru solicitanții portughezi date despre firmele românești exportatoare de cereale și legume, în special porumb și fasole, doritoare să-și trimită produsele pe piața portugheză³⁷.

Societatea *Sciaky* din Galați a oferit consulatului Portugaliai un răspuns pe 11 ianuarie 1929, cu cei interesați, din Galați, de comercializarea sardinilor în ulei produse de firmele portugheze³⁸. Firma portugheză *The Iberic Import and Export C. Ltd.* din Lisabona corespunde, la sfârșitul lunii ianuarie 1929, cu atașatul diplomatic la Galați pentru oferirea de date privind exportul pe piața românească de produse portugheze. *The Iberic Import and Export C. Ltd.* dorea exportul pe piața românească de: conserve de pește, ulei de măsline, vin de consum și dopuri de plută³⁹. Pe 22 februarie 1929⁴⁰, Christopher Macry⁴¹ a oferit răspunsurile la cererile firmei din Lisabona. Una dintre aceste referiri a fost cea din 8 februarie 1929.

³⁴ B. Murgescu, *op. cit.*, p. 245.

³⁵ SJAN GL, fond *Consulatul Portugaliai la Galați*, dosar 5/1921, f. 65.

³⁶ „[...] regretăm însă de a nu fi în măsură de a satisface cererea acelei firme”, în *Ibidem*, f. 66.

³⁷ „[...] *Desejando entrar em relações com as principais firmas exportadoras dessa praca, dos seguintes: CERIAS E LEGUMES, especialmente MILHOS E FEIJAO, venho mui respeitadamente solicitar de V. exa, obsequio de me fornecer uma lista da sobreditas firmas e de me informar quais os centros de exportacao desse pais, o ques antecipadamente agradeço*”. (traducerea din limba portugheză în limba română: [...] Dorim să intrăm în relații cu piața principală de firme exportatoare, următoarele: cereale și legume, în special porumb și fasole, vin, foarte respectuos vă solicit a examina Dvs. și a-mi oferi o listă a societăților menționate anterior și informați-mă de centrele de export din această țară, întrebarea la care vă mulțumesc în avans.), în *ibidem*, f. 68.

³⁸ *Ibidem*, f. 70.

³⁹ *Ibidem*, f. 73.

⁴⁰ Idem, dosar 15/1921, f. 47.

⁴¹ „On RUDOLF HABERMANN, Piața Regele Ferdinand n. 6 Sibiu. Am primit scrisoarea Dv. din 26 Junie a. c. și vă fac cunoscut că puteți intra în legătura du firma „THE IBERIC IMPORT AND EXPORT Ltd.” din Lisabona, rua Arco Bandeira 16. care tocmai dorește de a desvolta deboucheurile sale [...], în *Ibidem*, f. 50.

Macry a solicitat, în acest sens, date lui G. Dimitriu, taxator vamal din Galați⁴². Produsele portugheze care urmau să fie vândute pe piața gălățeană erau: vinurile de Porto, de masă și liqueur la sticlă și butoaie, conserve ambalate în cutii ermetice de pește (sardele, scrumbie și anchois), în ulei, oțet și saramură. De asemenea, se mai dorea aducerea pe piața românească a: crustaceelor în ulei, oțet și saramură, moluște, zarzavaturi, vânat, fructe, dulcețuri, marmelade, compoturi, dar și plută și manufacturi din lemn⁴³.

Macry a intrat, în numele Consulatului Portugaliei, într-o corespondență cu patronul unui cotidian local⁴⁴ din Galați, viitorul consul al Estoniei la Galați și Brăila, Devy Calmanovici. Pe 19 februarie 1929, Calmanovici îi adresa lui Macry o scrisoare în care își arăta dorința de a pleca într-un sejur în Portugalia⁴⁵. Cu acesta ocazie, Calmanovici dorea să fie însoțit de către un redactor economic, având misiunea de a realiza articole despre economia Portugaliei și posibilele relații economice dintre cele două state. Directorul de la „Vocea Galaților” a cerut, cu această ocazie, și informații despre posibilele relații la care ar putea apela în sejurul lor în Portugalia. Probabil era o referire clară la cumnatul influent al lui C. Macry.

Intervențiile Consulatului Portugaliei din Galați s-au îndreptat și spre domeniul viticol. Relațiile dintre Consulat și factorii industriali români au constat în căutarea unor producători de dopuri pentru butoaiele în care se depozita vinul portughez. Schimburile de corespondență, pe această temă, au crescut la finele anilor '20, în plină criză economică. Cererea venită pentru piața românească sosea pe fondul cunoașterii exporturilor masive de cherestea din România pe piața occidentală, cu precădere britanică. Intermediar al discuțiilor de acest gen a fost Consulatul Portugaliei la Galați. În 1930, a avut loc un schimb de corespondență între Consulatul Portugaliei la Galați, Camera de Comerț și Industrie din mai multe localități din România și diverse societăți comerciale. Principala chestiune adusă în discuție a fost identificarea unor posibili producători români de „douelles”. Acest produs reprezenta echivalentul în română a termenului de „doage”, produs din stejar care în România nu era întrebuințat la confecționarea butoaielor⁴⁶. C. Macry a identificat în zona Transilvaniei ateliere meșteșugărești interesate de o asemenea afacere. Meșterii au fost interesați să lucreze în atelierele lor asemenea produse pentru piața portugheză. Între Consulatul Portugaliei din Galați și Camera de Comerț și de Industrie Arad a avut loc un schimb de corespondență, prin care cei din urmă solicitau mai multe explicații legate de dimensiunile și calitatea

⁴² Se prezintă o listă detaliată de produse portugheze care ar putea interesa piața românească. Printre acestea se numărau fructele de mare și produsele din pește, vezi Idem, dosar 15/1921, f. 46.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ Cotidianul local în cauza este „Vocea Galaților”. A fost înființat de Calmanovici după Primul Război Mondial.

⁴⁵ SJAN GL, fondul *Consulatul Portugaliei la Galați*, dosar 5/1921, f. 74.

⁴⁶ Adresa Camerei de Comerț și de Industrie din Arad, din 1930, menționa următoarele: „[...] la noi sub expresiunea „douelles” se înțelege un material de stejar /dușumele/ care însă nu este întrebuințat la confecționarea butoaielor [...], în *Ibidem*, dosar 7/1922, f. 35.

materialelor⁴⁷. Consulul Portugaliei din Galați a identificat posibilia exportatori români de doage la Arad și Sibiu⁴⁸. Cei din Arad erau gata să producă asemenea produse, dar nu se aflau în posesia materiei prime. Situația la Sibiu a fost favorabilă cererilor portugheze, acolo fiind disponibile „aproximativ 100 de vagoane pentru doage”. Reprezentantul statului român a oferit consulatului portughez din Galați adresa antreprenorului Dumitru Sârbu din Sibiu (str. Pământul Olarilor nr. 6)⁴⁹ în scopul contactării acestuia în vederea efectuării comenzilor. Firma de transport *Albert Gross* din Arad a început, pe 7 iunie 1930, demersurile legale pe lângă Consulatul Portugaliei la Galați „pentru a transporta lemne pentru dogărie din România la Portugalia”. Pentru acest transport aveau „nevoie de certificate de origine legalizată [...] cari urmează a fi prezentat la autoritățile vamale Portugheze”⁵⁰. După șase zile, Macry a dat indicațiile necesare firmei *Albert Gross* din Arad, pentru a putea solicita la Camera de Comerț și de Industrie Arad actele necesare exportului de lemn în Portugalia⁵¹.

O altă preocupare a Consulatului Portugaliei din Galați a fost încurajarea comerțului cu arme prin portul Galați⁵². Nu se cunosc foarte multe date despre aceste aspirații ale lui C. Macry. Însă, aceasta ar fi intrat în concurență cu agenția de navigație și transport de armament *Theodoridi* din Brăila, care aparținea lui Anton Theodoridi, consulul Poloniei la Brăila. Este posibil ca interesele lui C. Macry, pentru o asemenea afacere, să fi intrat în conflict cu cele ale omologului său polon din Brăila. Fie, cel mai probabil, au fost doar o simplă intenție nereușită din cauza interesului scăzut din partea celor două state și al societăților de profil⁵³.

În anii 1932 și 1933, lumea a început să-și revină după criza economică, dar efectele erau încă vizibile. Cu acest prilej, au reînceput schimburile economice importante și, implicit, interesele străine. Sursele documentare ale Consulatului Portugaliei din Galați conțin schimburi de corespondență între atașatul diplomatic al Portugaliei la Galați și firmele portugheze exportatoare de conserve de pește. Christopher Macry a încercat, din nou, intervenții, în limita legii și reglementărilor diplomatice internaționale, pentru a găsi o piață de desfacere a produselor portugheze⁵⁴.

Mare parte din economiile personale sau cele ale oficiului consular portughez din Galați au fost depuse sau au avut legătură cu *Banca Chrissoveloni*.

⁴⁷ [...] vă rugăm, să binevoiți a ne comunica calitatea și dimensiunile materialului căutat de Dvs. și în posesiunea acestor date vom putea răspunde, dacă acest material este procurabil ori nu în circumscripția noastră [...]”, în *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 38.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 39.

⁵⁰ *Idem*, dosar 5/1921, f. 92.

⁵¹ *Idem*, dosar 15/1921, f. 60.

⁵² Se fac referiri la dorința Portugaliei de a dezvolta, cu mediul economic din Galați, relații bazate pe schimburi comerciale cu armament, în *idem*, dosar 8/1922, f. 84 urm.

⁵³ În lipsa unor surse concrete acestea sunt doar simple supoziții lipsite de un argument concret.

⁵⁴ *Ibidem*.

Banca începând să fie vizată de către Consulatul Portugaliei la Galați din perioada în care C. Macry își desfășura stagiatura în cadrul băncii, la începutul anilor '20. Apoi, datorită intereselor portugheze pentru a dirija și politica fostei lor colonii braziliene, Macry a deținut pentru o scurtă perioadă de vreme și atribuțiile consulare ale Braziliei la Galați, înainte ca să fie numit consul al Portugaliei în toamna anului 1927⁵⁵. După numirea lui Macry, schimburile de corespondență dintre *Banca Chrissoveloni* și consulat au presupus cotații ale monedelor internaționale, dar și sume virate de către Legația din București pentru cheltuielile existenței consulatului⁵⁶. Sunt prezente și documente care arată interesul lui Macry pentru aflarea, câteodată, a cotației zilnice a lirei italiene în raport cu leul.

O sursă de venit pentru misiunile diplomatice străine au constituit-o taxele pentru eliberarea pașapoartelor, vize sau alte acte care necesitau eliberarea și/sau vizarea lor de către consulat. În martie 1940, Consulatul Portugaliei la Galați a înregistrat intrarea a 2.777 escudo⁵⁷, reprezentând acumularea de taxe consulare pentru emiterea de acte cetățenilor portughezi⁵⁸. Pe 30 septembrie 1940, consulatul înregistra din taxele consulare 2.765 de escudo⁵⁹. De asemenea, s-a observat de-a lungul studiul nostru o importantă corespondență întreținută de către atașaii diplomați ai Portugaliei la Galați cu diverși agenți economici, dar pentru atragerea acestora au fost utilizați și consulii din Brăila și Legația de la București condusă de Brederode.

Pe parcursul existenței Consulatului Portugaliei la Galați, consulii săi au făcut parte din Corpul Consular din Galați, organism care reglementa relațiile dintre atașaii diplomați din oraș. Atât Jean D. Vlassopoulo cât și Christopher Macry au cotizat la fondurile instituției diplomatice gălățene, dar au și făcut parte dintre cei care au luat decizii asupra *Statutului Corpului Consular din Galați* cât și a *Uzașelor diplomatice*, aplicate, în acest oraș, de către Corpul Consular local⁶⁰. Datorită bunei păstrări a acestui fond documentar putem cunoaște astăzi regulile la care au căzut de acord consulii locali, conform reglementărilor internaționale, în organizarea și funcționarea *Corpului Consular din Galați* și respectiv a *Uzașelor* aplicate de către acesta⁶¹. La acestea se adaugă înștiințările primite de la Legația din București, pe parcursul anului 1940, cu privire la supravegherea și ulterior

⁵⁵ Intensa corespondență dintre *Banca Chrissoveloni* și Consulatul Portugaliei poate da de gândit în privința unor afaceri dincolo de prevederile legii.

⁵⁶ Vezi dosarele economice ale fondului *Consulatul Portugaliei la Galați*.

⁵⁷ Escudo a fost moneda națională a Portugaliei între anii 1911 și 2002, fiind precedat de real și succedat de euro.

⁵⁸ SJAN GL, fond *Consulatul Portugaliei la Galați*, dosar 41/1940, f. 42. Data întocmirii actului a fost 31 martie 1940 și reprezenta cumularea taxelor pentru primul trei luni ale anului.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 48.

⁶⁰ *Idem*, dosar 28/1927, f. 11 urm.

⁶¹ Însemnării păstrate din anul 1927, în limba franceză, în corespondența dintre C. Macry și decanul *Corpului Consular Galați*, Laurence Milner Robinson - consul al Marii Britanii la Galați și delegat supleant la CED, în *Ibidem*.

revocarea din funcție a consulului portughez de la Brăila, Panaghi Teodosatos⁶². Acesta din urmă a fost acuzat că ar fi luat un exemplu negativ în epocă de la Sousa Mendes⁶³ și a eliberat pașapoarte false unui număr important de persoane. În acest scop, Teodosatos a intrat în conflict cu autoritățile române, iar Legația de la București l-a rugat pe C. Macry să găsească o persoană care să se ocupe de atribuțiile oficiului consular din Brăila, după ce vechiul consul a fost îndepărtat⁶⁴.

Pentru Galați, dar și pentru interesele portugheze la gurile Dunării, stabilirea unui oficiu consular în acest oraș a reprezentat o încercarea de atragerea a pieței românești la produsele exotice portugheze și găsirea, la nevoie, a unor soluții locale pentru acoperirea deficitului agricol al Portugaliei. Acestea nu au fost mereu pe placul localnicilor. Peste toate însă a rămas personalitatea internațională a lui Christopher Macry și a puternicilor sale relații politice și economice în cele două state. Pe de o parte, Macry a fost român prin existența sa în România, dar nu trebuie uitată originile sale mediteraneene și legăturile de rudenie cu personalități din Portugalia. Consulatul Portugaliei din Galați a constituit o alternativă trainică la relațiile consulare și cele de la Comisia Europeană a Dunării, ale Angliei, Franței și Italiei⁶⁵. Subiectul nu este nici pe departe epuizat, oricând între filele dosarelor acestui fond⁶⁶ se pot face legături cu mediul economic local sau cu factorii politici, culturali locali și internaționali. Așteptăm aplecarea atentă și răbdătoare a cuiva asupra celor de față în scopul completării unui hiatus din existența intereselor străine la Dunărea maritimă.

⁶² Vezi SJAN GL, fond *Consulatul Portugaliei la Galați*, dosar 41/1940, numeroase file dedicate acestui subiect pe parcursul anului 1940.

⁶³ Aristides de Sousa Mendes (19 iulie 1885–3 aprilie 1954) consul al Portugaliei la Bordeaux, care pe parcursul anului 1940 a eliberat pașapoarte unui număr imens de persoane, majoritatea evrei, pentru a putea părăsi Franța, aflată în conflict cu Axa, și a se stabili, măcar pentru moment, în Portugalia lui Salazar; vezi: <http://sousamendesfoundation.org/> (consultat pe 07. 03. 2014).

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ Membrele CED, prin intermediul consulilor lor din Galați, au făcut o sumedenie de jocuri politice și diplomatie favorabile lor. Consulii locali au avut priorități transformarea regiunii Dunării maritime într-o proprie colonie.

⁶⁶ Fondul Consulatul Portugaliei la Galați de la SJAN GL.